

дитяча бібліотека -

**діапазон можливостей
і партнерства**

Департамент культури, туризму та культурної спадщини
Кіровоградської облдержадміністрації

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка

Відділ розвитку дитячих бібліотек і маркетингу

Дитяча бібліотека - діапазон можливостей і партнерства

да й д ж е с т

за матеріалами обласного семінару-практикуму

м. Кропивницький – 2019

УДК 02 (477. 65)
Д 49

Дитяча бібліотека – діапазон можливостей і партнерства: збірка матеріалів обласного семінару-практикуму / Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка; укладання, обробка матеріалів, комп'ютерна верстка Л. С. Босюк; редакція Н. І. Расторгуєва; відповідальна за випуск Т. С. Манжула. – Кропивницький, 2019. – 21 с. , фото.

До збірки увійшли основні виступи учасників обласного семінару-практикуму, що відбувся 24 травня 2018 року на базі обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка.

Видання призначено для спеціалістів, партнерів та прихильників дитячих бібліотек.

Дитяча бібліотека для дітей – діапазон можливостей і партнерства

Таїса Манжула,
директор,
Кіровоградська
обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка

Розвиток сучасного суспільства ставить перед бібліотеками для дітей завдання трансформації та втілення в свою діяльність елементів соціокультурних закладів, що ніяк не суперечить, а навпаки, допомагає основній нашій місії – залученню дитини до читання. Соціально-економічні обставини призвели до того, що бібліотеки у їх традиційному вигляді нині – це швидше виключення з правил, аніж типове явище, оскільки бібліотека давно затребувана у суспільстві не тільки як освітньо-виховна інституція, але й як соціальний комунікатор.

Сьогодні дитячі бібліотеки створили своє, відмінне від дорослого, середовище розвитку і спілкування дітей, застосовують нові методи розкриття фондів, проводять ефективні заходи за різними напрямками, значно розширили коло партнерства. Перебуваючи у невпинному пошуку нових зв'язків, бібліотеки для дітей знаходять нові ідеї, нові простори для комунікації та нових читачів. Так, бібліотеки для дітей, орієнтуючись на потреби своїх користувачів, стали місцем для спілкування, відпочинку, цікавих зустрічей, тематичних свят, квестів, гуртків та численних майстер-класів. Як підтверджує практика, бібліотеки для дітей виявились виключно адаптованим соціокультурним інститутом, вони здійснюють значний внесок в соціалізацію особистості дитини. Аналіз ефективності роботи дитячих бібліотек із забезпечення і підтримки дитячого читання доводить їх затребуваність. Останніми роками вони перетворилися на відкриту систему, активно співпрацюють з державними та громадськими організаціями та установами. Бібліотеки швидко та гнучко реагують на сучасні вимоги користувачів, застосовуючи при цьому індивідуальний підхід, пропонуючи інформаційні ресурси у різних формах – друкованому, аудіо, відео, електронному та інших, також консолідуючи свої зусилля з партнерами та вибудовуючи з ними оптимальні шляхи співробітництва, реалізуючи програми і проекти з урахуванням бібліотечних функцій та інтересів користувачів, лобіюють інтереси дитячого читання на різних рівнях. Однією з важливих складових роботи дитячої бібліотеки, незалежно від того, в якому населеному пункті вона знаходиться, є її координація з навчальними закладами (чи то з ЗОШ, з гімназією, чи з ліцеєм), з дошкільними та позашкільними закладами. Різноманітні форми співпраці бібліотекарів і педагогів: проекти, культурно-освітні заходи, програми та акції, цікаві зустрічі, що передбачають залучення до них учнів, не лише формують їхній читацький інтерес та спрямовують пізнавальні потреби, а й мотивують стати активними читачами бібліотеки. Під час бібліотечних заходів учні мають змогу спілкуватися з письменниками-земляками, розширювати свій кругозір, дізнаватися про літературні новинки, поглиблювати знання з різних навчальних предметів та дізнаватися про особливості життя своїх однолітків в інших країнах. З досвіду бачимо, що педагоги, як і бібліотекарі, зацікавлені в тому, щоб привернути увагу дітей до бібліотеки, викликати їх емоційну реакцію і жвавий відгук на кожний захід, а краще взяти до рук книгу та виховати «Звичку до бібліотеки», потребу у її постійному відвідуванні. Неординарні масові заходи, цікаво оформлені книжкові виставки добре сприймаються дітьми. При цьому збільшується кількість користувачів, які звертаються до книги, особливо тих, хто сприймає друковану книгу як застарілий формат. Комп'ютеризація дитячих бібліотек дала поштовх розвитку новим формам роботи – відеогодинам, медіаподорожам, електронним презентаціям, які зробили бібліотечні заходи більш динамічними, незвичайними, креативними і підняли їх на якісно новий рівень.

Дуже важливим компонентом просування бібліотечних послуг, проектів, запровадження інновацій у діяльність бібліотек, утвердження іміджу бібліотеки, як активного учасника соціокультурного простору, є розвиток партнерських стосунків із громадами, соціальне партнерство та проведення спільних заходів з різними громадськими організаціями, фондами та медіа-ресурсами. Щонеділі у відділі дитячого та сімейного читання нашої бібліотеки зустрічає усіх охочих клуб читання і розваг «Сонячний промінчик на книжковій полиці», який був створений в рамках проекту завдяки співпраці Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка з обласною молодіжною громадською організацією «Інститут соціальної адаптації», «Сімейний Монтессорі Центр «Ладушки» та громадською організацією «Центр розвитку людини та сім'ї «Сонячний зайчик» при підтримці Британської ради в Україні. Діти разом з батьками мають можливість почитати, взяти участь у бібліотечних заходах та пограти в настільні розвиваючі ігри. Діяльність клубу спрямована на роботу із застосуванням книго- та ігро-терапевтичних методів, направлених на вироблення навичок комунікативної соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. До роботи клубу діти завжди долучаються разом з батьками, проводяться різноманітні заходи та великі культурно-розважальні свята для родин. Творча співпраця у напрямі розвитку творчих здібностей та естетичного виховання дітей ведеться з музичними школами міста, обласним центром дитячо-юнацької творчості, художньою школою ім. О. О. Осьмьоркіна. Не менш цікавим спільним проектом бібліотеки і обласного художнього музею є організація у стінах нашого закладу «Малої галереї

обласного художнього музею», яка діє при відділі підліткового читання та інформаційно-консультативних послуг користувачам з 2010 року. За цей час в рамках проекту було презентовано велику кількість виставок творчих робіт зовсім юних і вже відомих далеко за межами області художників та митців. Зі студентами мистецького факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка у нас давні добрі стосунки. Студенти неодноразово виступають як волонтери при проведенні різноманітних мистецьких заходів. З квітня 2018 року за їх ініціативою розпочато новий волонтерський проект «Book & Art-Weekend у дитячій бібліотеці». Майстер-класи, тематичні фотозони, голосні читання, ігри та забави до вподоби нашим маленьким читачам. Протягом 2016-2017 років у бібліотеці реалізовувався проект «Інтеграція через діалог» спільно з Всеукраїнською Асоціацією викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова доба», підтриманий Європейським Союзом. На базі відділу підліткового читання був створений Локальний центр громадянської освіти, діяльність якого була спрямована на інтеграційну допомогу дітям, які постраждали від збройного конфлікту на сході України та анексії Криму. Діяльність Локального центру включала ряд бібліотечних заходів, майстер-класів, тренінгів, семінарів, зустрічей з фахівцями, психологами. Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка взяла участь та отримала перемогу в проекті «Залучення громадськості до реформ», частиною якого є програма ПОЛІС, спрямована на плідну співпрацю між поліцією та громадськістю. В рамках проекту «Поліція і Спільнота» за підтримки та сприяння Міжнародної організації IREX бібліотека виступила комунікативним майданчиком і організатором проведення спільних з патрульною поліцією заходів для дітей, їхніх батьків, вихователів, вчителів. Загалом, за час реалізації проекту, заходи відвідали сотні дітей, які безпосередньо спілкувалися з поліцейськими, отримували інформацію з безпеки дорожнього руху та правової тематики, яка у майбутньому допоможе їм уникнути різних протиправних дій, захистити і себе, і ровесників та сприятиме зростанню довіри до нової поліції. Не дивлячись на те, що реалізація проекту завершилася, бібліотека ще більше активізувала співпрацю з патрульною поліцією нашого міста. Слід зазначити, що успішним продовженням співпраці з патрульною поліцією у м. Кропивницький став новий міні-проект «Вони рятують наше життя», в рамках якого відбуваються профорієнтаційні зустрічі дітей з офіцерами поліції. У плані соціальної реабілітації дітей-інвалідів наша бібліотека тісно співпрацює з обласною громадською організацією інвалідів «Народна академія творчості», ГО «Серце матері», з Свято-Успенським духовно-просвітницьким центром. Вже декілька років бібліотека є партнером Української бібліотечної асоціації. Завдяки чому ми мали можливість брати участь у різних конкурсах, проектах та заходах. Так, у 2017 році Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка стала переможцем Всеукраїнського конкурсу бібліотечних Інтернет-сайтів від УБА в номінації «Кращий сайт бібліотеки для дітей/юнацтва, про що було повідомлено на офіційному сайті УБА до Всеукраїнського дня бібліотек та вручено нагороду під час звітної конференції УБА у листопаді 2017 року (м. Київ).

Певний досвід налагодження результативних партнерств є і у наших колег з дитячих бібліотек області. Так, налагоджено зв'язки з владними структурами, різними місцевими, громадськими організаціями, які виступають їхніми надійними партнерами у формуванні нового реформаційного покоління. Коло такої співпраці з кожним роком розширюється. Охарактеризувати цю роботу можна декількома словами – «важливо, актуально, сучасно, плідно, креативно, творчо». Культурно-просвітницькі заходи в дитячих бібліотеках нашої області є різноманітними і позитивно впливають на популярність дитячих бібліотек, що допомагає розширювати коло соціальних партнерів, зацікавлених у спільній діяльності. Перевага надається таким напрямкам роботи як формування національно-патріотичної свідомості у дітей, правова освіта, підвищення престижу читання, організація дозвілля з книгою, розвиток творчих здібностей. Дитячі бібліотеки області є активними учасниками проектів і різноманітних програм. Яскравим прикладом щодо стимулювання розвитку читацької активності серед користувачів є заходи, проведені у рамках різних бібліотечних програм і проектів в ЦБД ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС. З 2017 року у рамках проекту «Добродій» (підтримка від Міжнародної організації з міграції (МОМ), фінансування з Європейського Союзу), створено куточок психологічного розвантаження «Релакс» для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Для них психологи-волонтери проводять групові індивідуальні заняття та тренінги. Діти беруть участь у різноманітних вікторинах, рухливих іграх «ховалися у водоспад» (сухий душ), «плавали в кульках» (сухий басейн). Під час п'яти занять дітлахи не тільки психологічно відпочивали, тренували дрібну моторику рук, а й розвивали творчу уяву та фантазію, вчилися комунікувати з однолітками рятують наше життя», в рамках якого відбуваються профорієнтаційні зустрічі дітей з офіцерами поліції. У плані соціальної реабілітації дітей-інвалідів наша бібліотека тісно співпрацює з обласною громадською організацією інвалідів «Народна академія творчості», ГО «Серце матері», з Свято-Успенським духовно-просвітницьким центром. Вже декілька років бібліотека є партнером Української бібліотечної асоціації. Завдяки чому ми мали можливість брати участь у різних конкурсах, проектах та заходах. Так, у 2017 році Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка стала переможцем Всеукраїнського конкурсу бібліотечних Інтернет-сайтів від УБА в номінації «Кращий сайт бібліотеки для дітей/юнацтва, про що було повідомлено на офіційному сайті УБА до Всеукраїнського дня бібліотек та вручено нагороду під час звітної конференції УБА у листопаді 2017 року (м. Київ).

Певний досвід налагодження результативних партнерств є і у наших колег з дитячих

бібліотек області. Так, налагоджено зв'язки з владними структурами, різними місцевими, громадськими організаціями, які виступають їхніми надійними партнерами у формуванні нового реформаційного покоління. Коло такої співпраці з кожним роком розширюється. Охарактеризувати цю роботу можна декількома словами – «важливо, актуально, сучасно, плідно, креативно, творчо». Культурно-просвітницькі заходи в дитячих бібліотеках нашої області є різноманітними і позитивно впливають на популярність дитячих бібліотек, що допомагає розширювати коло соціальних партнерів, зацікавлених у спільній діяльності. Перевага надається таким напрямкам роботи як формування національно-патріотичної свідомості у дітей, правова освіта, підвищення престижу читання, організація дозвілля з книгою, розвиток творчих здібностей. Дитячі бібліотеки області є активними учасниками проектів і різноманітних програм. Яскравим прикладом щодо стимулювання розвитку читацької активності серед користувачів є заходи, проведені у рамках різних бібліотечних програм і проектів в ЦБД ім. Ю. Гагаріна Олександрійської МЦБС. З 2017 року у рамках проекту «Добродій» (підтримка від Міжнародної організації з міграції (МОМ), фінансування з Європейського Союзу), створено куточок психологічного розвантаження «Релакс» для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Для них психологи-волонтери проводять групові індивідуальні заняття та тренінги. Діти беруть участь у різноманітних вікторинах, рухливих іграх «ховалися у водоспад» (сухий душ), «плавали в кульках» (сухий басейн). Під час п'яти занять дітлахи не тільки психологічно відпочивали, тренували дрібну моторику рук, а й розвивали творчу уяву та фантазію, вчилися комунікувати з однолітками центром надання безкоштовної правової допомоги, радою ветеранів, будинком культури та іншими, з якими проводяться актуальні тематичні заходи.

Бібліотека-філія № 8 для дітей Світловодської МЦБС з наснагою співпрацює зі школою-інтернатом № 1 для дітей з порушенням зору, літературним об'єднанням «Літо», краєзнавчим музеєм, міським управлінням освіти, юстицією, центрами зайнятості, депутатами, крамницями та іншими, які допомагають у проведенні багатьох заходів.

Дієва співпраця з партнерами бібліотек для дітей міської централізованої бібліотечної системи м. Кропивницького. У *центральной бібліотеці для дітей* робота Школи громадянської освіти (започаткованої у рамках програми «Цінності, що нас єднають») базується на співпраці зі службою у справах дітей Виконавчого комітету Міської ради міста Кропивницького та міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. Влітку, для стимулювання літературно-творчої діяльності читачів, та у рамках програми «Літо. Книга. Творчість.» ЦБД проводить роботу в альянсі зі студією образотворчого мистецтва Дитячо-юнацького клубу «Зоряний». *Бібліотека-філія для дітей №21*, працюючи за програмою патріотичного виховання «Ти одна і неподільна, Україно моя вільна» налагодила тісні зв'язки з громадськими організаціями «Серця матерів», «Самооборона», «Центральний козацький округ». *Бібліотека-філія для дітей №13* тісно співпрацює з музеєм музичної культури імені Кароля Шимановського у рамках програми «Бібліотека. Партнерство: співпраця в ім'я користувача». Цікаві проекти, програми пропонують своїм користувачам і фахівці *бібліотеки-філії № 19*.

Шановні колеги, як ви бачите, непрості реалії сьогодення змушують спеціалізовані бібліотеки для дітей швидко розвиватися, демонструвати неабияку мобільність, здатність відповідно реагувати на зміни в суспільстві і на практиці доводити, що вони є життєздатним соціальним інститутом.

І на закінчення свого виступу хочу сказати, що попереду нас чекає багато цікавих впроваджень, творчих проектів, головною метою яких є подальше розширення спектру бібліотечних послуг, створення привабливого інформаційного середовища для всебічного розвитку дитини та підвищення позитивного іміджу дитячих бібліотек.

Головна дитяча бібліотека регіону на межі століть: історичний еккурс

Олена Ліпей,
заступник директора з наукової роботи,
**Кіровоградська
обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка**

Бібліотека – це для мене диво,
Оазис мудрості й душевного тепла,
Планета різнобарвна і мінлива
Багато часу в ній я провела.
До нас сюди приходять покоління,
Династії зростають серед книг.
Хай звинувачують дітей у ліні,
Але багато книгоманів серед них!

Хоч змінюється швидко все навколо –
Сторіччя ХХІ на дворі,
Але є діти, є батьки, є школа,
Є сильні не байдужі вчителі.

І є дитяча обласна бібліотека,
Єдина й неповторна на землі,
Її жива душа – бібліотекар,
Якому творча праця до снаги!

Я не випадково розпочала свій історичний екскурс чудовими віршованими рядками колеги бібліотекарки, адже саме у травні цього року згідно юридично оформленої документації, нашої бібліотеці виповнюється 60 років. Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка є головним спеціалізованим бібліотечним закладом області, що забезпечує реалізацію державної та регіональної політики у сфері культури в інтересах дітей; надає їм всебічну інформацію; сприяє популяризації дитячого та сімейного читання, освітньо-виховному процесу та організації дозвілля дітей і підлітків; є методичним, консультативним та координаційним центром для бібліотек регіону, що обслуговують дітей. На жаль, точні архівні дані про рік заснування бібліотеки не збереглися. Відомо, що на початку 20-х років минулого століття в Єлисаветграді було відкрито міську дитячу бібліотеку, яка в 1939 році, після утворення Кіровоградської області, стала обласною. Тому однією з важливих подій останніх років в діяльності нашого закладу стало видання книги про історію та сучасні сторінки життя Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей *«Новий погляд на знайому бібліотеку»*, адже до цього часу не існувало повної версії історії бібліотеки. Книга вийшла друком у 2011 році у Кіровоградському видавництві: КП «Поліграфія». Над написанням книги працював авторський колектив у складі заступника директора з наукової роботи Олени Ліпей та фахівців відділу розвитку дитячих бібліотек і маркетингу Ніни Расторгуєвої і Лариси Босюк. Презентація книги відбулась під час Всеукраїнського Дня бібліотек, а також Всеукраїнської науково-практичної конференції директорів обласних бібліотек для дітей у 2012 році, де книгу було подаровано нашим колегам з інших областей та НБУ для дітей. Відтворенню історії закладу у значній мірі допомогли архівні документи, статті із періодики, листи громадськості та спогади бібліотекарів, які вкладали свою душу в справу побудови, розвитку і збереження бібліотеки. Матеріал книги (обсягом 292 сторінки) подано в хронологічному порядку та проілюстровано понад 300 фотографіями, адже бібліотека, як невід'ємна частинка культури краю, пройшла багаторічний шлях, розділила світлі й драматичні сторінки історії області та країни в цілому. Повертаючись до історії нашого закладу, можна констатувати, що у 1941-1945 рр. під час II-ї світової війни бібліотека не функціонувала і відновила свою роботу у 1946 році. У нас навіть збереглась, як реліквія, книга сумарного обліку бібліотечного фонду за 1946 рік. На той час бібліотека була розташована у приміщенні колишнього палацу піонерів, у ній читало біля тисячі дітей, бібліотечний фонд налічував більше 5 тисяч примірників книг. Поступово фонд бібліотеки збільшувався, у 1953 році він вже становив понад 36 тисяч примірників книг, зросла і кількість обслужених читачів-дітей до 4 тисяч. Бібліотека потребувала нового приміщення. І, саме у травні 1958 року бібліотека отримала це нове приміщення, в якому знаходиться і зараз. З того ж часу по липень 2015 року бібліотека носила ім'я дитячого письменника А.П.Гайдара. Дана будівля є пам'яткою архітектури і знаходиться під охороною держави, а була побудована молоддю Кіровоградщини спеціально під обласну бібліотеку для дітей за проектом технічного бюро Кіровоградського обласного відділу архітектури (автор – К. Сикорський). Велика заслуга в цьому тодішнього директора закладу Шипілової Валентини Панасівни(1921-1984), яка очолювала бібліотеку з 1952 по 1976 рік. Валентина Панасівна доклала багато зусиль для того, щоб збудувати та відкрити головну дитячу бібліотеку області, вона була висококваліфікованим фахівцем, користувалась великою повагою та авторитетом, сприяла впровадженню в практику прогресивних форм і методів бібліотечного обслуговування дітей в бібліотеках області. За свою сумлінну багаторічну працю була нагороджена медаллю «Ветеран труда» і отримувала обласну персональну пенсію. Отже, будівництво обласної бібліотеки для дітей тривало більше двох років, роботи проходили в дуже складних умовах, навіть знайшли та знешкодили снаряд, який не розірвався під час війни. Про все це нам написав Анатолій Васильович Отян, який зараз мешкає у Франкфурті-на-Майні, а у той час працював майстром на об'єкті, він же і надіслав фото будівництва бібліотеки. Неможливо було передати ту радість, яку відчули усі, хто був причетний до будівництва та відкриття бібліотеки, адже це було дійсно великою справою та чудовим подарунком не тільки дітям міста, а й усієї області. У книзі ми описали неповторну архітектуру будівлі, навели витяг з паспорту об'єкта культурної спадщини, розповіли про різні напрями діяльності обласної бібліотеки для дітей, шляхи комплектування бібліотечного фонду, масові заходи з читачами, про кадрові зміни, відкриття нових відділів та зміцнення матеріальної бази. Навіть навели цитати зі статей бібліотечних фахівців, які друкувалися у спеціальних періодичних виданнях Всесоюзного значення, адже саме на період кінця 60 – початку 70-х років минулого століття припадає створення по всій країні окремої мережі спеціалізованих дитячих бібліотек, і на обласну

бібліотеку для дітей покладаються функції головного методичного центру для дитячих бібліотек регіону.

Після Шипілової В.П. директорами закладу працювали Демещенко Лідія Іванівна (1939-2017) та Михальова Світлана Петрівна, які також всією душею вболівали за улюблену справу і зробили значний внесок у розвиток обласної бібліотеки для дітей та бібліотечної галузі області.

Слід згадати і про важкі часи в діяльності бібліотеки. Так, особливістю 90-х років ХХ століття став розпад Радянського Союзу та утворення самостійних незалежних держав. Це були доленосні, визначальні роки в історії України, а отже й усіх сфер життя і діяльності нашого суспільства. Перша половина десятиліття вирізнялася піднесенням та розмаїттям заходів у всіх напрямках бібліотечної роботи, а головне – прийняттям на рівні держави важливих документів, які мали велике значення для розробки моделі бібліотеки в демократичному суспільстві. Разом з тим, це були роки нестабільної економіки, які призвели до згорання роботи багатьох установ, зокрема і в культурній сфері. Усі ці події не могли не відобразитися на функціонуванні нашої бібліотеки та бібліотек області. Із-за недостатнього фінансування бібліотечним фахівцям доводилося працювати на 0,25 ставки, брати відпустки за власний рахунок, знаходити нові шляхи функціонування закладу та обслуговування читачів.

У ХХІ столітті настає новий етап діяльності бібліотеки. З 2000 року бібліотеку очолює Манжула Таїса Сергіївна. Саме під керівництвом Таїси Сергіївни в роботу бібліотеки були запроваджені новітні інформаційні технології та сучасні бібліотечні послуги для дітей, відкрито безкоштовну Інтернет-залу, значно оновився бібліотечний фонд та дизайн закладу, налагоджено нові партнерські стосунки. У 2010 році директору головної дитячої бібліотеки регіону присвоєно звання «Заслужений працівник культури України», а у 2015 Таїса Сергіївна стає лауреатом обласної премії у галузі культури «Духовний скарб Кіровоградщини» в номінації «За внесок у розвиток бібліотечної справи». Протягом усього часу колектив бібліотеки здійснює пошук нових, цікавих форм роботи з користувачами, проявляє креативність та творчий підхід в організації змістовного сімейного дозвілля, проведенні різноманітних культурно-просвітницьких заходів патріотичного, морально-правового, екологічного, естетичного та розважального характеру (300-500 на рік). Бібліотека щороку обслуговує понад 12 тисяч користувачів, яким видається більше 220 тисяч примірників документів. На сьогодні бібліотечний фонд нараховує понад 160,0 тис. примірників документів, бібліотека передплачує більше 100 назв періодичних видань для різних вікових категорій користувачів-дітей та організаторів дитячого читання. У закладі діють локальні комп'ютерні мережі для фахівців та користувачів, функціонують WI-FI-зони, блоги відділів, сторінка у соцмережі «Facebook» та бібліотечний Веб-сайт (www.librarychl.kr.ua). За останні три роки за допомогою веб-сайту було запроваджено сучасні он-лайн сервіси для віддалених користувачів, які набувають все більшої популярності серед дітей та їхніх батьків, вчителів, вихователів. Так, станом на 2018 рік діють сервіси: «Продовження книг он-лайн», «Попереднє замовлення книги», «Незадоволений читацький попит», «Замовлення екскурсії он-лайн» та сервіс надання відповідей на запитання користувачів в режимі реального часу через бібліотечний чат «Он-лайн консультант». Завдяки ініціативі фахівців бібліотеки, з'являються нові сторінки та розділи, кожен віртуальний і реальний відвідувач може познайомитися з новинами та анонсами масових заходів, отримати інформацію з наших методичних та бібліографічних ресурсів, у тому числі інтерактивного характеру. Набули поширення бази даних електронного каталогу, над створенням яких систематично працюють фахівці відділів комплектування, зберігання, інформаційно-бібліографічних послуг та краєзнавства. На сьогодні бази електронного каталогу вміщують понад 145 тисяч записів. Як результат, у 2017 році Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка стала переможцем Всеукраїнського конкурсу бібліотечних Інтернет-сайтів від президії Української бібліотечної Асоціації в номінації: Кращий сайт бібліотеки для дітей/юнацтва, що стало підтвердженням дієвості та ефективності цієї роботи.

Обласна бібліотека для дітей є методичним центром для дитячих бібліотек регіону. Систематичне проведення маркетингових та соціологічних досліджень, постійний аналіз та прогноз діяльності бібліотек для дітей області дає можливість визначати нові підходи до організації роботи. Консультативно-практична допомога надається колегам з області під час методичних виїздів; використання можливостей електронної пошти та скайп-зв'язку; проведення різноманітних заходів і навчань системи підвищення фахового рівня бібліотечних кадрів. Проведення обласного конкурсу на кращий рекламний промо-ролик «Бібліотека для дітей – територія ідей», бібліомарафону заходів «Ми пам'ятаємо» (до 70-ї річниці Перемоги), обласних акцій «Бібліотека дитячих мрій», «Бібліотека – мудрість книг і щедрість серця», «Читай, я буду слухати!» (у форматі story-time для дітей), виїзних занять школи бібліотечного консалтингу «Професійний тандем», обласних творчих лабораторій бібліотечної інноватики для сільських бібліотекарів на базі районних бібліотек для дітей та обласних семінарів-практикумів: «Сучасне бачення і тенденції розвитку бібліотек для дітей області», «Бібліотека для дітей в контексті сімейного виховання», «Патріотична свідомість дітей сьогодні – майбутнє України», «Формування та збереження фондів бібліотек для дітей – реалії і перспективи» говорять про актуальність проблем, що піднімаються та обговорюються ОДБ і бібліотеками області. Обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка надає методичну допомогу, координує та організовує участь бібліотек області у конкурсах для дітей Всеукраїнського значення. Зокрема, юні

читачі бібліотек брали активну участь та отримували достойну перемогу на обласних та всеукраїнських етапах у віртуальному фотоконкурсі «тар-Україне Шевченкіана» (присвяченому 200-річному ювілею Т.Г.Шевченка); Всеукраїнському сімейному конкурсі «Книга пам'яті мого роду» (до 70-річчя Перемоги), Всеукраїнському конкурсі дитячої творчості «Мрії про Україну: дитячий погляд» (до 25-ї річниці незалежності України), Всеукраїнському дитячому літературному конкурсі «Творчі канікули»» (2017). На базі обласної бібліотеки для дітей щороку проходять професійну практику майбутні бібліотекарі – студенти Олександрійського коледжу культури і мистецтв; проводяться лекційно-практичні заняття для бібліотекарів навчальних закладів – слухачів курсів підвищення кваліфікації обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського; відбуваються екскурсії-знайомства з бібліотекою для вихованців дитячих дошкільних закладів та учнів різних шкіл міста і області, студентів вузів, колег, партнерів та гостей закладу.

Повертаючись до книги з історії бібліотеки, скажу, що про деякі напрями діяльності та заходи ми розповіли більш детально, про деякі оглядово, навели уривки зі статей, короткі нариси про директорів та фахівців, які пропрацювали в бібліотеці більше 10 років, а також спогади колег і безліч фотографій. Але час вносить свої корективи. Сьогодні говорити про те, що книга вийшла б абсолютно такою, як тоді, неможливо, тому що за останні 5-6 років відбулось багато змін у житті суспільства, країни і нашої бібліотеки зокрема. Можна сказати, що ми вже продовжуємо збір матеріалу для другої книги з історії бібліотеки, адже з ініціативи колективу, користувачів бібліотеки та громадськості 14 липня 2015 року на 37-й сесії шостого скликання Кіровоградської обласної ради було прийнято історичне рішення про зміну найменування та присвоєння обласній бібліотеці для дітей імені Тараса Григоровича Шевченка.

Саме у липні 2015 року була відкрита нова сторінка історії закладу. Своє право на перейменування закладу та присвоєння бібліотеці імені Т.Г.Шевченка колектив виборював майже 10 місяців, порушивши клопотання перед обласною радою ще у 2014 році до 200-річного ювілею Великого Кобзаря. І ми вдячні департаменту культури, туризму та культурної спадщини обласної державної адміністрації в особі його директора Животовської Валентини Григорівни, яка підтримала і відстоювала разом з нами цю ініціативу, а також усім нашим активним читачам, батькам, громадським діячам та мас-медіа, які всіляко сприяли цьому процесу.

«Учіться, читайте,
І чужому навчаєтесь,
Й свого не цурайтесь...»

Тепер ці рядки може прочитати кожен перехожий безпосередньо на пам'ятній дошці фасаду бібліотеки. Як ніколи вони актуальні в наш час, адже саме дитяча бібліотека, попри всі негаразди і труднощі, з якими зіткнулася наша країна, є сьогодні одним з головних осередків оновлення духовної культури та формування громадянської позиції майбутніх поколінь.

Казка, як об'єкт творчої діяльності читачів дитячої бібліотеки

Юлія Ігнатова,
*провідний бібліотекар,
відділ дитячого та сімейного читання
Кіровоградська
обласна бібліотека для дітей
ім. Т. Г. Шевченка*

Одним із найважливіших завдань сучасного виховання є формування творчої, мислячої, креативної особистості. А для цього потрібно створити сприятливі умови та врахувати індивідуальні здібності дитини, які допоможуть їй у подальшому житті досягти успіху. Тому зараз, фахівці відділу дитячого та сімейного читання, більше уваги приділяють питанням всебічного розвитку малечі, де пріоритетним нашим завданням є розвиток їх творчих здібностей саме засобами мистецтва й такого літературного жанру, як казка. Саме бібліотека, як центр спілкування яскраво вписується в сучасну систему культурно-освітнього процесу виховання книгою. І, звісно, починати потрібно з раннього віку. Адже це дуже вдалий час, щоб прищеплювати дітям інтерес і любов до будь-якого виду творчої діяльності. За словами відомого педагога та письменника, нашого видатного земляка Василя Сухомлинського, казка - це «свіжий вітер, що роздуває вогник дитячої думки і мови». Завдяки казці дитина пізнає світ не тільки розумом, а й серцем, сприймає події та явища навколишнього життя, висловлює ставлення до них. Казка – це «яскрава думка, живе слово і творчість дитини», адже вона, завдяки елементам фантастичного відбиття світу, справляє глибоке емоційне враження на дитину, приводить у дію її уяву. Вченими доведено, що читання казок необхідно для розвитку мислення маленької дитини. Тож, використовуючи казку у роботі з дошкільнятами, в першу чергу, ми розвиваємо уяву, фантазію та мовлення дитини. Казка для дитини - це не просто літературний твір, не просто гра, це - життя, яке вона сприймає за правду, за дійсність. Дитина з радістю занурюється в уявний нереальний світ, активно діє в ньому, творчо перетворює його. Існує безліч

прийомів роботи з казкою, які можна застосовувати для розвитку дітей. Серед них: вигадання казки навпаки та її продовження, зміна кінця казки, лялькові вистави. Можна, навіть, складати казки разом з дітьми. Тому, у своїй роботі з розвитку мовленнєвих, творчих здібностей малюків, ми використовуємо різні види ігор: театралізовані, сюжетно-рольові, ігри-фантазування. Так, наприклад, було проведено презентацію книги «Киця з Кропивницького» дитячої письменниці Олени Горобець у формі літературного квесту. А ще нашим маленьким читачам дуже подобається вигадувати власні чудернацькі історії, які є продовженням щойно прочитаного твору. Потрібно тільки вміло спрямувати думку дітей, як одразу оживають казкові образи.

Казка відкриває ще й великі можливості для розвитку творчої уяви малюків і цьому сприяє залучення маленьких читачів до образотворчої діяльності. Уява у дітей розвивається особливо інтенсивно у віці від 5 до 15 років. І якщо в цей період уяву спеціально не розвивати, то в подальшому настає швидке зниження активності цієї функції. Разом зі зменшенням здатності фантазувати у дітей збіднюється особистість, знижуються можливості творчого мислення, гасне інтерес до мистецтва, до будь-яких видів творчості. Тому для розвитку творчої уяви у юних читачів фахівці нашого відділу використовують різні види творчої діяльності, залучаючи до цього процесу постійних партнерів: викладачів та вихованців художніх шкіл, студентів мистецького факультету Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка та представників громадських організацій.

Під час наших заходів, окрім звичайного прочитання казки та її обговорення, дошкільняткам пропонуємо різноманітні ігри та вправи, малювання, ліплення, творчі завдання, словесні замальовки: діти самі уявляють себе художниками, вигадують і розповідають, які б малюнки намалювали до цієї розповіді. Таким чином, з 2011 року у відділі реалізовувались проекти: міні-школа «Вулик», інтерактивний міні-проект для дошкільнят «В гостях у казки», «Story-time» для дошкільнят «Вивчаємо енциклопедію казкових героїв» та Стихійне читання казки Л. Керролла «Аліса в Країні Див». П'ять років у відділі діяла міні-школа «Вулик». Реалізація проекту допомогла дітям з обмеженими фізичними можливостями сформувати впевненість у власних силах, забезпечити розвиток їхніх творчих можливостей шляхом залучення їх до книги та бібліотеки, отримання доступної інформації та невимушеного спілкування з ровесниками, а також участі у бібліотечних заходах з популяризації казки.

Інтерактивний міні-проект для дошкільнят «В гостях у казки» та проект «Story-time» для дошкільнят «Вивчаємо енциклопедію казкових героїв» - це ретельно підібрані бібліотекарем казки в поєднанні з новітніми технологіями та майстер-класами, а саме: * об'ємна аплікація — мнеться аркуш, трохи вирівнюється, вирізається по контуру, злегка наклеюється, потім домальовується; * пальчиковий живопис — за допомогою пальців або кулачків; * чарівний малюнок — свічкою; * «жива» краплина — велика крапля фарби разом з аркушем повертається у різні сторони; * малюнок домальовуємо або обводимо; * «колаж» — використовується тканина, листівки, природний матеріал; * оригамі та квілінг. Такі види діяльності дозволяють поєднати мистецтво з найкращими сучасними дитячими творами української та зарубіжної літератури. Реалізувати наші креативні ідеї щодо розвитку творчих здібностей читачів-малюків допомагають студенти-волонтери мистецького факультету ЦДПУ ім. В. Винниченка. Тому у відділі дитячого та сімейного читання цього року запроваджено волонтерський проект «Book & Art weekend». Він дозволяє створити в бібліотеці середовище, яке відкриває великі можливості для виховання багатогранної особистості, задоволення її потреб та інтересів саме через різноманітні творчі локації з майстер-класами.

Тож, мабуть, немає жодної дитини, яка б не любила казки, не хотіла б довго слухати захоплюючі історії повні яскравих подій і чудесних пригод. Однак, казка - це не тільки розвага, але й відмінний спосіб залучити дитину до читання, розпочинаючи з раннього віку. А для цього потрібна всього лише фантазія та бажання подарувати дітям позитивні емоції, адже казки можна читати, слухати та складати де завгодно, коли завгодно і про що завгодно. З досвіду нашої роботи можемо сказати, що популяризація і використання казки дає високі результати в плані розвитку маленьких читачів (пізнавального, емоційного, особистісного, творчого) та сприяє комфортному і цікавому проведенню сімейного дозвілля у бібліотеці.

Партнерство перевірене часом:

(про роботу з районним українсько-болгарським історичним музеєм ім. І. Гуржоса)

Олена Журжер,
заступник директора
з питань обслуговування дітей,
Вільшанська РЦБС

Вільшанщина – край багатонаціональний. Крім українців тут проживають представники болгарської діаспори. Вже не один рік поспіль наша бібліотека плідно співпрацює з районним болгарським історичним музеєм ім. І. Гуржоса, що діє в нашому селищі з 2003 року.

Основним спільним завданням партнерства є – формування громадянина – патріота України, підготовленого до життя, з високою національною свідомістю. Важко перелічити всю різноманітність масових заходів краєзнавчо-патріотичного напрямку, проведених у творчому тандемі з директором музею Поліщуком Михайлом Володимировичем. Це і година цікавих повідомлень «Видатні люди – болгари Вільшанщини», і обговорення книги Івана Гуржоса «Краткий очерк истории поселка Ольшанка», година краєзнавства «Моє рідне село» і літературна година за творчістю Лідії Горячко письменниці – болгаристки, перекладачки, її ім'я носить районна книгозбірня. При оформленні книжкових виставок ми часто використовуємо фотоматеріали та експонати з музею. Знаряддя праці, зброя, одяг, предмети побуту, фотографії, різноманітні джерела допомагають дітям краще відчувати історичну епоху і справляють на них велике враження. У бібліотеці створено етнографічний куточок «Хай квітує земля України, на ній всіх народів вінець», де представлено портрети, фотоальбоми, літописи краю, а також предмети народної творчості болгар. Під час усного журналу «Вільшанщина: історія і сьогодення», за сторінкою «Хто ми? Звідки ми?: історія переселення болгар на вільшанську землю», діти познайомилися з експонатами етнографічної світлиці «Берегиня», з процесом виготовлення одягу від стрижки овець та чесання шерсті до шиття та користування ткацьким станком. Про історію народності болгар, розпочинаючи з ХУ століття і закінчуючи нашими днями, діти дізналися під час краєзнавчої подорожі «Моя маленька Батьківщина».

Життю і творчості болгарського письменника Христо Ботєва було присвячене одне із засідань клубу «Другарче». Після відвідин музею, засідання продовжилось екскурсією до пам'ятника поета. Учасників зібрання вітав болгарськими піснями дитячий колектив «Младость». До Дня пам'яті та примирення для учнів 3-х класів проведено урок пам'яті «Пам'ятаймо минуле заради майбутнього». Діти прослухали повідомлення бібліотечних працівників про ті буремні роки, декламували вірші про війну та відвідали музей. Під час години історичної пам'яті «Історія партизанського руху на Вільшанщині діти з цікавістю переглянули експозицію «Ніхто не забутий, ніщо не забуде». До 73-ї річниці визволення України від нацистських загарбників для учнів 8- А класу було проведено годину спогад «І без імен вони для нас герої». Розповідь працівників бібліотеки доповнив директор РУБІМ Володимир Поліщук. Детально розповів про події тих років, етапи визволення, оборонні і наступальні операції проведені на території нашого району. Під час історичного калейдоскопу «Усі ми козацького роду» (До Дня українського козацтва) діти мали змогу переглянути музейні експонати козацької доби. До вшанування пам'яті жертв Голодомору спільно було підготовлено виставку-експозицію «Звинувачує історія: голод 1932-1933 рр.». Діти мали змогу переглянути фотокопії, архівні документи, спогади очевидців голодомору та осіб постраждалих від політичних репресій. Однією з сторінок усного журналу «Зростаємо патріотами» була екскурсія до районного музею. Де зібрано досить багато матеріалів, фотографій, спогадів ветеранів з часів Другої світової війни. Після відвідин юнаки взяли участь у грі «Де козак, там і сила».

Хочеться зазначити, що це лише невелика частина тієї роботи, що проводить бібліотека спільно з районним музеєм в напрямку національно-патріотичного виховання підростаючого покоління. І як показує наш спільний досвід роботи – подібні методи проведення заходів більш ефективніші – за короткий відрізок часу діти отримують більше цікавої і корисної інформації.

Інформаційно-дозвіллева підтримка сімей-переселенців зі сходу країни

Людмила Цицєрова,
провідний бібліотекар,
центральна бібліотека для дітей ім. Ю. Гагаріна
Олександрійська МЦБС

У нинішній час, ми, як ніколи потребуємо людяності, витримки, сили духу. Вже не один рік наша країна переживає складну соціально-політичну ситуацію, наслідком якої є те, що велика частина людей покинули свої домівки і тимчасово перемістилися в інші регіони нашої держави. Відповідно до норм міжнародного права, така категорія людей отримала статус «внутрішньо переміщені особи» (ВПО).

За офіційними даними в місті Олександрії 1600 вимушено переселених осіб зі Сходу України та Криму, з них діти, які: відвідують школу – 81; ПТУ, коледжі, технікуми – 16; дитячі садочки – 31; студенти ВНЗ – 8 осіб. У зв'язку з цим, бібліотекарі Олександрійської міської централізованої бібліотечної системи проявляють активність, спрямовану на підтримку адаптування на новому місці вимушено переселених осіб. А бібліотеки, що обслуговують дітей Олександрійської МЦБС стали справжніми територіями добра і толерантності. Тут можна безоплатно взяти книжки додому, користуватися Інтернетом, стати учасниками гуртків та читацьких об'єднань, брати участь у різноманітних дозвіллевих програмах та святкових акціях, отримувати консультаційну, психологічну допомогу тощо. Необхідно відзначити, що у цій справі більшість організацій, установ, закладів міста є партнерами бібліотек і соціальне співробітництво не носить «одноразовий» характер. Ми давно координуємо свою роботу з органами влади, що опікуються проблемами дітей та підлітків (управлінням освіти міської ради, Службою у справах дітей, МЦСССДМ), навчальними закладами

(школами, училищем культури), установами культури (Будинком дитячо-юнацької творчості), представниками творчих кіл міста та засобами масової інформації, широко рекламуючи роботу бібліотеки з громадськими організаціями. Зокрема, це: міське громадське об'єднання інвалідів дитинства загального захворювання, інвалідів праці «Віра»; літературно-мистецький клуб «Джерельце»; ГО «Нова хвиля»; Центр Громадської Активності «Перемога»; фотоклуб «Колорит»; Олександрійська міська організація Товариства Червоного Хреста України; «Жіночий інформаційно-просвітницький центр «Перспектива». Приклад плідної співпраці з ГО «Центр громадської активності «Перемога» та «Нова хвиля» дала гарний результат – проект «ДоброДій», який отримав підтримку Міжнародної організації з міграції (МОМ) у конкурсі проектів «Сприяння відбудові та сталому розв'язанню проблем внутрішньо переміщених осіб та населення, постраждалого від конфлікту в Україні» та фінансування Європейського Союзу. Проект розпочався з жовтня 2017 року і триватиме до червня 2018 року. Кошторис проекту складає більше 200 тис. грн. Проектом передбачається проведення великої кількості різноманітних заходів, спрямованих на соціальне згуртування, стабілізацію та зміцнення довіри в громаді міста, а також на інтеграцію та соціальну адаптацію внутрішньо переміщених осіб та осіб, які постраждали від конфлікту на сході України, осіб з інвалідністю, соціально незахищених категорій населення. Зазначені заходи відбуваються за трьома напрямками: «Освіта», «Комунікації», «Дозвілля». Сюди входять: 29 засідань в Code Club, де діти вчаться написанню комп'ютерних програм та кодуванню; 125 засідань Робоклубу на базі 6-ти бібліотек, де всі комп'ютерні програми ігор та навчання побудовані на використанні всесвітньо відомого конструктора «Lego»; 28 засідань у Школі «Англійська з пелюшок» для дітей віком від 3 до 6 років; 29 засідань ігрових навчань у рамках гуртка «Легка англійська» (діти 9+), який відвідують учні навчальних закладів міста, у тому числі, діти ВПО; 8 засідань у Школі лідерів для молодих та активних мешканців Олександрії; 20 занять у дитячій вітальні «КАПІТОШКА» з психологом для дітей та дорослих, людей з інвалідністю, соціально-незахищених груп населення, у т.ч. ВПО; 10 заходів з циклу фольклорно-сімейних свят з метою популяризації родинних цінностей, згуртування сімей. Також, у рамках проекту проводяться анкетування (4), «Вільний мікрофон» (1), «круглий стіл» (1). Керівники та консультанти зазначених заходів – бібліотекарі Дм. Майбенко, Є. Крамар; студентка-волонтер Д. Літвінова; волонтер О. Бордюг (ВПО); психолог-волонтер О. Гаврилук, голова ГО «Центр Громадської Активності «Перемога» В. Чугуєвець (ВПО), а також фахівці МЦСССДМ та (ВПО). Серед найцікавіших заходів були: свята – фольклорно-сімейне «Шануймося, бо ми того варті»; сімейних традицій «Співочі матусі, танцюючі татусі», провів зими «Зимонько, прощай, весну красну зустрічай!»; народознавча вистава «Зима прийшла – свята принесла»; сімейні турнір «Тато, мама, я – розумна сім'я» та конкурс «Сім'я + книга = успіх»; краєзнавчі квести, мандрівки містом (проведені спільно з музейним центром) з метою ознайомлення внутрішньо переміщених осіб з красою Олександрійщини. Задля урізноманітнення заходів, організовується майстер-класи (40 занять) на базах АРТ-простору «Мистецька палітра міста» при ЦМБ та відділу естетичного виховання ЦМБД ім. Ю. Гагаріна. Великим попитом користуються майстер-класи від міських і бібліотечних майстринь (Л. Цицера, Н. Дмитрієва, О. Ланіна, І. Михайлюк, В. Колле (ВПО), Т. Ракушина), які навчають виготовленню картин у стилі кінусайга, українських традиційних ляльок-мотанок, витинанок, виробів у стилі канзаші, розмальовці писанок, плетінню кіс тощо. Завдяки перемозі у цьому грантовому проекті у закладах МЦБС відбулися позитивні зміни. Так, придбано: фотоапарат, проектор, ноутбук, музичне обладнання, найрізноманітніші матеріали для проведення майстер-класів, ляльковий театр, інвентар для проведення ігор, костюми казкових героїв, обладнання для кімнати психологічного розвантаження дітей – (сухий басейн, сенсорний душ, лава-лампа, світильник-проектор зірок «Зоряне небо», антистресові пуфи), пальчиковий театр для малечі, картки для занять з англійської мови з людьми різного віку та багато інших потрібних речей, необхідних сучасній креативній бібліотеці.

Багатогранні та динамічні заходи – орієнтація на сучасного користувача

Олена Більченко,
завідуюча,
бібліотека-філія № 19 для дітей ЦБС
м. Кропивницький

Що зараз привертає увагу електронних ЗМІ та телебачення, спонсорів та партнерів – нестандартні, унікальні масштабні заходи. Ось про деякі з них, які провели бібліотекарі філії №19 я вам розповім.

До дня народження Т. Г. Шевченка бібліотекарі філії №19 створили незвичайний відеомарафон «Маєш «Кобзар» – виходь в народ!». Ми запропонували читачам різного віку, різних поглядів та професій, прочитати поему Шевченка. Ми обрали «Кавказ». Сюжети бібліотекарі знімали на робочих місцях, в бібліотеці й просто на вулиці. Вихователі та вчителі, продавці та аптекарі, працівники пральні та галереї, бібліотекарі та музиканти, бухгалтери та журналісти, студенти та письменники, учні та дошкільнята, загалом – 27 учасників та майже 300 глядачів зйомок.

9-го березня відеоролик презентували у бібліотеці, де були присутні учасники відеомарафону, читачі та гості бібліотеки. Його також було показано в школах та садочках, які долучились до його створення. 9 статей про захід знаходимо в Інтернет-виданнях. Нам, навіть, зателефонували з українських національних новин і докладно розпитали про ідею створення, пізніше вийшло інтерв'ю з бібліотекарем.

Оригінальний проект ми презентували з нагоди 120-річчя від дня народження Євгена Маланюка – відеоода «Один вечір». Задум був таким: ми вирішили записати вірш Євгена Маланюка різними мовами, але розумний Інтернет не видав нічого. Тоді ми долучили до нашого проекту партнерів: англійський варіант вірша зробила викладач мовної студії «WOW! English», німецькою переклала вчитель іноземних мов гімназії №31, російською мовою переклад адаптував кандидат філологічних наук і над білоруським перекладом працювала поетеса з Білорусії. Близько тижня перекладачі працювали над текстом, який нам прочитали учні старших класів гімназії № 31. Відзнятий матеріал поєднали у відеооду. Так з'явився «Один вечір» 5-ма мовами. Матеріал про захід надрукувало 7 Інтернет-видань.

Унікальну масштабну «АвтоМотоВело» гру організували бібліотекарі разом з патрульною поліцією м. Кропивницький. Минулого літа, на майданчику біля бібліотеки, з'явилося Автомістечко. Ми запропонували дітям продемонструвати свої знання правил дорожнього руху на практиці від імені «пішоходів» та «водіїв» на умовному перехресті, яке регулював справжній поліцейський. Також, на ігровому автополі працювало 6 світлофорів, які додавали складності грі, їх «зіграли» вчителі. Ролі пішоходів дісталися вихованцям ДНЗ № 67 та № 62. На автополі зібралися велосипедисти, ролери, скейтери, загалом більше 50-ти «водіїв». Щоб ускладнити рух автомобілістам, періодично, на проїжджу частину, виїжджали пожежники та швидка допомога. Порушників правил дорожнього руху затримували, а символічний штраф виписувала справжній лейтенант поліції Оксана Білоброва. Майже півтори сотні дітей та дорослих в ігровій формі закріпили правила дорожнього руху. Поліцейські відмітили, що вперше брали участь в такій унікальній та масштабній повчальній грі, аналогів якої в місті ще не було.

Зі зміною шкільної програми влітку ми зіткнулися з проблемою: у нас немає багатьох творів сучасних дитячих українських авторів. І ми розмістили пост на Фейсбучі про допомогу. Відчуйте наше здивування, коли ми отримали посилку з Києва від Івана Андрусяка з 14-ма книгами сучасних авторів від видавництва «Фонтан Казок» за умови: восени запросити в гості. Звичайно, ми погодилися. І ось уже 3 роки поспіль дітлахи в стінах бібліотеки познайомилися з Сергієм Пантюком, Сашком Дерманським, Іваном Андрусяком, Юрієм Бедриком, Оленою Горобець та Мією Марченко. Наша незвична історія викликала ажіотаж в пресі, навіть, з'явився сюжет на місцевому телеканалі.

Наша співпраця на цьому не зупинилася. Ось уже 2 роки на весняному Книговирі книги київського видавництва «Фонтан Казок» продають мої бібліотекарі. А цього року Іван Андрусяк запросив нашого бібліотекаря стати членом журі Всеукраїнського літературного конкурсу від видавництва «Фонтан Казок» – «Напишіть про мене книжку».

Підводячи підсумок, хочу наголосити, що неординарні проекти та багатогранні заходи захоплюють наших користувачів своєю новизною та креативністю. Про них охоче розповідають мас-медіа – преса, телебачення, Інтернет-видання, вони приваблюють потенційних спонсорів і партнерів. Усе це додає дитячій бібліотеці ще більшої популярності у соціумі. Задля чого, власне, наш заклад існує і працює.

Бібліотечний народознавчий гурток «Златопіль»

Наталія Шевченко,
бібліотекар,
Новомиргородська РБД

Шановні колеги! Мабуть, для вас не секрет, як іноді, нелегко працювати нам, бібліотекарям, маючи, таких потужних конкурентів, як сучасні комп'ютерні технології. Щоб зацікавити наших юних користувачів – ведемо пошук чогось нового через відоме. Ми проживаємо в історичному містечку Златопіль і тому не могли не використати в своїй роботі все те, що пов'язане з історією, побутом, традиціями нашого краю. Одного разу вирішили провести вечорниці. До цієї справи запропонували приєднатись працівників центральної районної бібліотеки та міського будинку культури. Площа нашої бібліотеки невелика, тому захід провели у залі засідань міської ради, який оформили у стилі української світлиці. На захід запросили учнів та вчителів Златопільської гімназії та ЗШ № 1. Присутніх «зустрічали» герої української класики Кайдаш з Кайдашихою, Мотря, баба Палажка та баба Параска. Учасники вечорниць взяли участь у жартівливих конкурсах, сценках, співали пісні та танцювали запальні українські танці. Захід сподобався і запам'ятався багатьом. Саме після цього заходу вирішили створити *бібліотечний народознавчий гурток «Златопілля»*, який уже працює понад 8 років.

Гуртківці – це учні 6-8-х класів, до побажань і думок яких завжди прислухаються бібліотекарі. Основним завданням гуртка є відродження забутих або стародавніх звичаїв, вірувань.

Тому на засіданнях збираємо записи різних обрядових свят, забавлянок, щедрівок, дражнилок, записуємо легенди, повір'я, звичаї пов'язані з нашим краєм. Також, шукаємо цікавий матеріал про катакомби, що були вириті ще під час війни з турками і якими оповитий Новомиргород; про річку Гептурку, що протікає через наше місто. На засіданнях гуртка надаємо перевагу активним формам спілкування, обговорюємо теми заходів, переглядаємо фільми, обмінюємося думками, іноді сперечаємось. Одним словом, ми навчаємо дітей і, водночас, вчимося у них. Згодом, облаштували бібліотечний народознавчий куточок «З народної криниці». Куточок постійно поповнюється новими матеріалами, поробками, ляльками-оберегами, предметами вжитку, виставкою вишивок. Також, разом з гуртківцями, змайстрували криницю з журавлем, як символ, звідки черпаємо любов до рідного краю.

За роки існування нашого об'єднання проводилось чимало заходів різних за формою. Ось, наприклад, фольклорна година «Ой, гарна дівка засватана» ознайомила присутніх з таким важливим обрядом, як сватання. Тут діти переглянули фрагмент з художнього фільму «Сватання на Гончарівці» за однойменним твором класика української літератури Г. Ф. Квітки-Основ'яненка. Потім, члени гуртка, переодягнувшись в українські костюми, відтворили цей обряд. Наступний захід – народознавча година «Лелеки щастя в дім приносять» відбувся за допомогою інсценізації обрядів, пов'язаних з народженням дитини (родини, одвідини, хрестини). «Баба повитуха» показала обряди купання новонародженого та підготовку до хрестин. Присутні співали колискові пісні, відгадували значення свого імені, переглянули відео обряду хрестин. А на майстер-класі вчилися «сповивати дитину» та виготовляти ляльки-мотанки. На святковій посиденьки «Зима запрошує на свято» кожен гуртківець розповів запрошеним про одне із зимових свят. Потім звучали колядки, щедрівки, засіванки і відбулись конкурси та ігри. Народознавчий калейдоскоп «Масляна прийшла, мед на млинці приніс» познайомив присутніх з народними традиціями, гуртківці показали, як сповивали і квітчали колодку, навчили водити хороводи та закликати весну. Завітали на свято «Весна», «Зима» та «Масляна», яка прийшла з добром, з сиром, пирогом та й пригостила усіх присутніх. Під час Дня козацтва діти знайомились не тільки з історією козацтва, а й залюбки брали участь у різних змаганнях, які організуються так, щоб кожен гравець відчув себе справжнім козаком – сильним, спритним, витривалим. З давнини Златопіль славився своїми ярмарками, тож запрошені на народознавчий балаган гімназисти занурилися в атмосферу базару – «продавали», «купували», «рекламували свій товар», розігрували жанрові сценки, вдавалися до жартів та співали народних пісень тощо.

Приділяємо увагу й заходам з циклу «українські страви». Зокрема, під час народознавчої години «Варись, варись, борщику» усі присутні отримали рецепт справжнього українського борщу до приготування якого запросили присутніх. Діти із завзятістю шаткували капусту, буряк та моркву, чистили картоплю. Гуртківці розповіли про те, як кожен з овочів потрапив на Україну, підготували пісні про борщ, а наприкінці заходу, всі пригощалися цією смачною стравою. Наступну народознавчу годину «Вареники, хваленики, благодареники» проводили баба Палажка та баба Параска, які вчили дітей ліпити вареники та усіх пригощали цією стравою. На святі Гарбуза гуртківці вели розмову про українські звичаї та лікувальні властивості цього овоча, адже гарбуз – це аптека в мініатюрі. І хоча захід проходив під час хелловінських забав, і гуртківці вирізали Світильник Джека та гостей пригощали українськими смачними наїдками – плачиндами та гарбузовою кашею.

Але найпопулярнішими заходами залишаються вечорниці, які проводяться у різних форматах і, як завжди, театралізовано. Так, на святковий уїкенд «Ніч під Новий рік або вечір на хуторі біля Златопілля» «завітали» літературні герої Мотря, Кайдашиха та Проня Прокопівна. На народознавчих посиденьках «У ніч перед Різдвом з героями Миколи Гоголя» діти «поспілкувалися» з Оксаною та Солохою. До господарки Андріївських вечорниць «напросилися» вже відомі баба Палажка та баба Параска. Ці заходи-вечорниці зовсім не схожі між собою: щоразу нові цікаві матеріали – пісні, ігри, обряди, звичаї, ну а літературні персонажі завжди додають колоритність, почуття гумору, нагадують про книги. Чим привабливі наші заходи? Думаємо тим, що запрошені діти і дорослі стають учасниками різних дійств, які б вони за формою не були: чи то вечорниці, чи народознавчі свята або посиденьки. До того ж, хочемо зазначити, що заходи з народознавчої тематики не просто популярні, а й користуються повагою серед наших читачів, бо діти виявляють потяг, зацікавленість до всього, що створював наш народ, тобто, їхні прабабусі та прадідусі.

Тому вважаємо, що ми вибрали правильний напрям, завдяки якому, перш за все, прищеплюємо смак до читання української літератури та історії нашого народу, надаємо змогу користувачам обмінюватись думками, спілкуватися з однодумцями, дізнаватись про щось нове та добре й з користю проводити час.

Партнерство з літературним об'єднанням «ЛІТО»

Олена Дзигар,
провідний бібліотекар
міська бібліотека-філія для дітей № 8
Світловодська МЦБС

Нині формування патріотичної свідомості дітей займає провідне місце в роботі дитячих бібліотек. Любові до рідної землі, збагаченню духовного світу дитини допомагає використання краєзнавчого матеріалу.

З огляду на це, зростає роль краєзнавства, зокрема, один з його напрямів – літературний, який ми і використовуємо у роботі, протягом останніх 10-ти років, завдяки партнерству і дружбі з

13

міським літературним об'єднанням «Літо». Разом з членами об'єднання у бібліотеці проходить багато масових заходів: різнопланові зустрічі, літературні майстерні, арт-галереї, Дні казки, години поезії, презентації книжкових видань, літні альтанки тощо. Ще одним плюсом таких відносин є поповнення книжкового фонду бібліотеки новинками місцевих авторів. Ми вважаємо, що одним із чинників у роботі бібліотек є посередництво між книгою і читачем. Зацікавити ж дитину до читання разом з бібліотекарями, педагогами допомагають місцеві літератори. Першопрохідцем об'єднання був Віктор Соколов. Саме Об'єднання існує з 1995 року, яке заснували члени Кіровоградського обласного об'єднання «Степ»: Володимир Сідун, Кость Оверченко, Георгій Позняк, Борис Слюсар, Віль Марьянов. Тривалий час «Літо» очолював Володимир Семенович Сідун.

«Літо» об'єднало цікавих майстрів літературного пера: Віктора Соколова, Ганну Дубовик, Юрія Френкеля, Валентину Жизневську, Владислава Журавського та ін. Одним із членів об'єднання був Кость Гаврилович Оверченко. Кость Оверченко – член Спілки письменників України, поет, гуморист, перекладач. Мешкав на латвійській землі у місті Єлгава. Його поетичні рядки і ліричні громадянські вірші проникнуті теплими душевно-інтимними інтонаціями, простотою виразністю слова, вічними цінностями людського буття та людської суті. Кость Гаврилович, не зважаючи на свій почесний вік, народився він у 1920 році, був людиною з молодим серцем. Цікавий для людей різного віку, він є прикладом для молоді. Це – людина-легенда, співець рідної землі, який з радістю ділився своїми новими творами з читачами нашої бібліотеки.

З 2002 року, літературне об'єднання «Літо» очолює письменниця Лідія Андріївна Лаврик – член Кіровоградського обласного літературного об'єднання «Степ». За фахом Лідія Андріївна фізик, закінчила фізичний факультет Дніпропетровського університету і тривалий час працювала на світловодському заводі Чистих металів. Вірші почала писати з раннього дитинства. Їх тематика різноманітна, але зараз їй більше до вподоби філософська лірика.

У нашій бібліотеці постійно проводиться робота з виявлення творчих здібностей дітей. Папка робіт поетів-початківців «Перша спроба пера» прикрашає «Куточок читача». Однією зірочкою бібліотеки в свій час стала Надія Сергіївна Гармазій (Частакова), яка була активною читачкою бібліотеки. Вірші Надя почала писати у шестирічному віці. Навчаючись у ЗОШ №1, потім КДПУ ім. В. Винниченка Надія була членом об'єднання «Літо». Захистивши кандидатську дисертацію, стала філологом за освітою і за покликанням. Вона авторка збірок «Готика» (2005), «Приручення лиса» (2008), «Попелище для феніксів» (2017). І хоча вона є вже публічною людиною, членом бюро обласного літоб'єднання «Степ» і Національної спілки письменників України, не цурається рідної бібліотеки. Останню свою роботу – книгу «Іван Дзюба: дух і творчість», Надія презентувала у Світловодську. За словами авторки, презентоване видання – це спроба осмислити життєвий шлях і творчість Івана Михайловича Дзюби, який взяв на себе непросту, але потрібну місію – відбудови української культури, її відродження, відтворення її цілісності. У книзі глибоко досліджена постать і науковий доробок цієї людини, його культурологічні та літературознавчі праці. Також, до видання увійшли багато світлин і документів з його родинного архіву. Окрасою сучасного «Літа» є Віктор Сурженко, Сергій та Вікторія Гайдук, Вікторія Глушкова, Дмитро Дейнега, Наталя Мірошнікова, Людмила Смірнова, Олександра Шай та інші. Є у місті чудова казкарка, педагог – Наталя Миколаївна Майстренко, член Кіровоградського обласного літоб'єднання «Степ», яка завжди може зацікавити аудиторію цікавими творами з особистими яскравими малюнками. За долею життя, декілька членів об'єднання зараз проживають у інших країнах та містах. Дізнаватись про їх нові твори, ділитися досвідом допомагає наявність комп'ютерної техніки в бібліотеці. Skype зв'язок об'єднує і надає можливість спілкуватися з літераторами Іриною Гибіною, Ніною Смик. Ніна Смик - член Рівненської спілки. У квітні місяці 2010 року Ніна Василівна стала членом національної спілки журналістів України. Вона член спілки письменників України. Авторка деякий час проживала у Світловодську. Ніна Смик вирізняється на фоні сучасної літератури з одного боку оригінальністю та непересічністю мислення, з іншого – глибокими роздумами про особистість сучасної людини, щирістю та безпосередністю.

До товаришів по перу приїзять колеги з інших міст України. Засідання об'єднання проходять першої неділі щомісяця о 12.30 на базі нашої бібліотеки. Тут вони зустрічаються і діляться

написаним за місяць. Слухають поради друзів. Бібліотека має дарунки наших письменників – їхні книги, за що їм вдячні наші читачі.

Хочеться розповісти про День поезії, який вже став традиційним щорічним весняним літературним святом. Поети-аматори різного віку збираються, щоб поділитися своїми творами. Проведення свята – це спільна праця міських, шкільних бібліотек та літературного об'єднання. І цього року, після декламування власних віршів, духмяного чаю з солодощами, кожний учасник отримав свого «Пегасика», який буде талісманом у їхньому подальшому літературному житті.

Роль літературного об'єднання в житті бібліотеки велика і неоцінима. Лідію Андріївну Лаврик завжди включаємо до складу журі місцевого етапу Всеукраїнського конкурсу Книгоманія та міських – Кращий читач, Літературне літо та інші. Минулорічна Акція «Бібліотека під відкритим небом» разом з членами об'єднання День відкритих дверей - втілення в життя проекту «Територія ідей».

Бібліотека в умовах об'єднаної територіальної громади

Катерина Юфимчук,
провідний бібліотекар
дитяча філія
Новоукраїнської ЦБ
Новоукраїнська ОТГ

З 1 січня 2017 року районна дитяча бібліотека перейшла в об'єднану територіальну громаду Новоукраїнської міської ради. В об'єднаній територіальній громаді знаходяться центральна бібліотека, дві міські бібліотеки, 4 сільські бібліотеки. В ОТГ створено відділ культури і туризму виконавчого комітету міської ради, де на конкурсній основі обрано завідуючого відділом культури. Створена і бухгалтерія відділу культури, де є головний бухгалтер і бухгалтер. Є також методист по культурі, так як в ОТГ ввійшли музична школа та клуби.

Після реорганізації бібліотечної системи районна дитяча бібліотека стала філією центральної бібліотеки, тобто юридичною особою є центральна бібліотека.

Крім того, міські та сільські бібліотеки стали філіями центральної бібліотеки. І так, як пройшла реорганізація, то в штатному розпису такої посади як завідувач дитячої бібліотеки немає. Замість посади завідувача РБД введено посаду провідного бібліотекаря дитячої філії. У дитячій філії для дітей при ЦБ працює п'ять фахівців, які обслуговують 2400 користувачів-дітей. Скорочень штатних одиниць не було. Заробітна плата виплачується своєчасно, нараховуються доплата за вислугу років, 50% доплати за особливі умови праці, оздоровчі до планових відпусток. Також, надаються премії до Всеукраїнського дня бібліотек та Всеукраїнського дня працівників культури та аматорів народного мистецтва.

За період в умовах ОТГ дитяча філія придбала мультимедійну дошку, проектор, ноутбук та кольоровий принтер. Виділяються кошти на літературу та періодику. Користувачам бібліотеки дитячої філії вчасно надається необхідна інформація, їм тут комфортно, до їх послуг 30 тисяч документів книжкового фонду. Бібліотечний фонд має багато сучасної літератури, періодичних видань, безкоштовний Інтернет, WI-FI.

Крім того, дитяча філія проводить цікаві та змістовні масові заходи, про що інформує на власному сайті, блозі та у «Фейсбуці».

Робота сільських бібліотек в умовах об'єднаних територіальних громад

Ольга Ключнікова,
бібліотекар
Первозванівської сільської бібліотеки
Первозванівська ОТГ
Кіровоградський район

Первозванівська об'єднана територіальна громада працює фактично з січня 2018 року. До її складу увійшло чотири сільських бібліотеки: Калинівська, Степова, Федорівська, Первозванівська. При апараті сільської ради створено відділ освіти, молоді та спорту, культури та туризму, який опікується питаннями роботи бібліотек. На даний час, у зв'язку зі зміною форми власності, закінчується поновлення нормативно-правової документації, вирішуються питання про створення централізованої бібліотечної системи з центром в с. Первозванівка.

Говорити про якісні зміни в роботі бібліотек в умовах ОТГ ще зарано (я вже говорила, що Первозванівська ОТГ працює тільки п'ять місяців). Бібліотеки працюють в звичному режимі, виконують планові показники, проводять масові заходи, співпрацюють з державними установами та

налагоджують зв'язки з громадськими організаціями. Звичайно, не вистачає методичної допомоги, тому бібліотеки ОТГ шукають шляхи вирішення цієї проблеми, встановлюючи прямі зв'язки з методичними відділами обласних бібліотек.

В чому ж виграли бібліотеки в умовах об'єднання? Насамперед, в фінансовому забезпеченні.

Коли Первозванівська сільська бібліотека ввійшла в об'єднану громаду з гарним ремонтом, сучасними бібліотечними меблями, централізованим опаленням, Інтернет-центром (бібліотека має п'ять комп'ютерів, у 2013 році перемогла у проекті Бібліоміст), зону wi-fi, skate-спілкування), забезпечена книжковим фондом, який задовольняє читацькі потреби, то інші бібліотеки не мали ні ремонту, ні опалення, ні комп'ютерів. Бібліотекар Федорівської бібліотеки працювала на 0,75 % посадового окладу.

Після передачі майна бібліотек на бюджет сільської ради ці питання стали вирішуватися в позитивному плані. Так, Степова та Федорівська сільські бібліотеки мають свої комп'ютери, проведено Інтернет, затверджено і оплачено проектно-кошторисну документацію на побудову котельні для Федорівської бібліотеки, проводиться електроопалення Степової та Калинівської бібліотек.

З бюджету сільської ради на кожну бібліотеку виділено по 10 тис. гривень на придбання (книг, канцтоварів) та по 5 тис. грн на оплату користування Інтернетом та інші види робіт. Також, статтями сільського бюджету захищено всі соціальні гарантії бібліотечних працівників: повний посадовий оклад (бібліотекаря Федорівської сільської бібліотеки переведено на повну ставку), виплати за інтенсивність (50 %), виплати за стаж роботи, матеріальна допомога на оздоровлення, матеріальна допомога на покращення соціально-побутових умов. Бажаючи залучити позабюджетні кошти на потребу своїх бібліотек, бібліотекарі нашого ОТГ беруть участь у різних проектах по залученню міжнародних та національних грантів. Так, Федорівська бібліотека вийшла в другий тур Міжнародного бізнес-проекту «Неймовірні села України».

Як бачимо, бібліотеки ОТГ живуть повноцінним життям, намагаючись створити всі умови для задоволення потреб своїх користувачів.

Фото
Обласний семінар-практикум 24 травня 2018 рік
«Дитяча бібліотека – діапазон можливостей і партнерства»

Т. Манжула,
директор Кіровоградської ОБД ім. Т. Г. Шевченка

Учасники семінару

Вручення подяк
Н. Ткаченко, головний спеціаліст
департаменту культури, туризму
та культурної спадщини Кіровоградської ОДА

Н. Расторгуєва,
завідуюча відділом розвитку дитячих бібліотек і маркетингу
Кіровоградська ОБД ім. Т. Г. Шевченка

О. Ліпей,
заступник директора з наукової роботи
Кіровоградська ОБД ім. Т. Г. Шевченка

**Привітання від бібліотекарів області
з нагоди ювілею Кіровоградської ОБД ім. Т. Г. Шевченка**

Виступи учасників семінару

Зліва направо:

Ю. Ігнатова, Н. Шевченко, Н. Кузьміна, Л. Цицерова

Зліва направо:

**О. Більченко, О. Журжер, О. Білоброва, К. Юфимчук,
О. Ключнікова**

Видавець:

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка

вул. Шевченка, 5

м. Кропивницький

25006

Телефон/факс: (0522) 32 – 15 – 26

<http://librarychl.kr.ua>

E-mail: 02219398@mail.gov.ua